

คุณค่าข่าวในวิกฤตการณ์ทางสุขอนามัย

News Values During Health Crisis

เสริมศิริ นิลดำ

Sermsiri Nindum

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของหลักคุณค่าข่าวในภาวะวิกฤตทางสุขอนามัยและอันดับความสมควรเป็นข่าวขององค์ประกอบดังกล่าว กรณีศึกษาคือ วิกฤตการณ์ไข้หวัดนก โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับเชิงปริมาณ ได้แก่ การสัมภาษณ์เจาะลึกเพื่อรวบรวมคุณลักษณะของข้อมูลและเรื่องราวที่สมควรเป็นข่าวในวิกฤตการณ์ที่เป็นกรณีศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีความเกี่ยวข้องหรือบทบาทต่อวิกฤตการณ์จำนวน 44 คน หลังจากนั้นใช้วิธีการสำรวจด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักคุณค่าข่าวในภาวะวิกฤตที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 508 คน หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วจะวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอ้างอิง ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance) ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของข้อมูลที่มี

คุณค่าควรเป็นข่าวในวิกฤตการณ์ไข้หวัดนก องค์ประกอบของข้อมูลที่มีคุณค่าควรเป็นข่าวมี 9 องค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ (1) องค์ความรู้เกี่ยวกับโรค (2) ความเสี่ยง (3) การแก้ไขปัญหาของภาครัฐ (4) ปรากฏการณ์รายวัน (5) ภูมิปัญญาชาวบ้าน (6) การเยียวยา (7) ผลกระทบ (8) ภูมิหลังของโรคระบาด และ (9) ความขัดแย้ง ส่วนองค์ประกอบด้านคุณลักษณะการนำเสนอที่มีคุณค่าควรเป็นข่าวมีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ (1) ความรวดเร็วในการนำเสนอ มี 2 องค์ประกอบ (2) ระดับการให้รายละเอียดของข้อมูล มี 2 องค์ประกอบ (3) ระดับการมีหลักฐานอ้างอิง มี 1 องค์ประกอบ (4) ความเหมาะสมเป็นแหล่งข้อมูล มี 4 องค์ประกอบ และ (5) แหล่งที่มาของข้อมูลแต่ละประเภท มี 3 องค์ประกอบ

คำสำคัญ : คุณค่าข่าว / การสื่อข่าว / วิกฤตการณ์ทางสุขอนามัย

อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Abstract

The research aims at studying what people think should be considered as news values or news elements during health crises and the newsworthiness of each element using the reporting of the bird flu crisis as cases. The research uses both qualitative and quantitative methods. First, the researcher interviewed various groups of people to compile what these groups viewed as the characteristics of the information and the stories that were worth reporting. The respondents include experts on crises, government personnel, the press and general public, 44 expressed their opinion on the coverage of on the bird flu crisis. Next, the researcher conducted a survey, asking 508 respondents from the above four groups to react with the news elements compiled from the depth-interview. The data were analyzed using descriptive and inferential statistics including the exploratory factor analyses and One-way ANOVA. For the bird flu crisis, the 9 news elements that the respondents considered worth reporting are (1) knowledge of the disease (2) risk (3) problem solving by the government (4) daily events (5) local wisdom (6) remedy (7) impacts (8) the background of the disease and (9) conflicts. Regarding the information characteristics the analysis yielded two factors related to timeliness, 2 factor related exhaustiveness, 1 factor related to supporting evidence, four factors related to the appropriateness of the sources and three factors related to the origin of the sources.

Keywords : News Values / Newsworthiness / News Reporting / Health Crisis

ความสำคัญของปัญหา

วิกฤตการณ์ทางสุขภาพ (Health Crisis) เป็นภัยพิบัติสำคัญที่ทวีปริมาณเกิดขึ้นมากในปัจจุบันทั้งในแง่ชนิดของโรคและความถี่ของการเกิดโรค สาเหตุของภัยพิบัติเช่นนี้มาจากการกำเนิดและแพร่กระจายของกลุ่มโรคติดต่อ

อุบัติใหม่ และโรคติดต่ออุบัติซ้ำ (Emerging and Reemerging Infectious Diseases) ซึ่งเป็นผลจากความเจริญของสังคมโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว การเดินทางข้ามประเทศมีจำนวนมากและรวดเร็ว การเจริญทางเศรษฐกิจและการปศุสัตว์ที่มีการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งพฤติกรรมมนุษย์ที่มีการคลุกคลีกับสัตว์ โดยเฉพาะสัตว์ป่าที่แต่เดิมจะอยู่แต่เพียงในป่าแต่ปัจจุบันได้มีการนำมาเลี้ยงอย่างใกล้ชิด รวมทั้งมีพฤติกรรมบริโภคสัตว์ป่า ทำให้เกิดโรคที่เคยคงอยู่เฉพาะในสัตว์ก็ข้ามกลายพันธุ์มาก่อโรคในมนุษย์จนทำให้เกิดโรคอุบัติใหม่ที่สร้างความเสียหายอย่างใหญ่หลวงต่อมวลมนุษย์และสามารถแพร่กระจายได้ในทุกภูมิภาคของโลก อาทิ การค้นพบโรคเอดส์ (ค.ศ. 1982) การแพร่ระบาดของเชื้อกาฬโรคที่ประเทศอินเดีย (ค.ศ. 1994) การแพร่ระบาดของโรคสมองอักเสบจากโรควัวบ้า (BSE) ที่ประเทศอังกฤษ (ค.ศ. 1996) การค้นพบเชื้อไวรัสโคโรนาที่เป็นสาเหตุของโรคซาร์ส ในประเทศจีน (ค.ศ. 2003) การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส H5N1 ในสัตว์ปีกที่เป็นสาเหตุของโรคไข้หวัดนกกระจายไปทั่วภูมิภาคเอเชียและลุกลามไปทั่วโลก (ค.ศ. 2003 ถึงปัจจุบัน) เป็นต้น ผลกระทบของวิกฤตการณ์เช่นนี้สามารถสร้างความสูญเสียให้แก่ชีวิตและทรัพย์สินรวมถึงเกิดผลกระทบโดยตรงต่อระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเมื่อข้อกำหนดทางสุขภาพและความปลอดภัยของอาหารและสินค้าเกษตรในระดับสากลมีความเข้มงวดมากขึ้น และอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้กลายเป็นส่วนสำคัญของระบบเศรษฐกิจในหลายประเทศ

ท่ามกลางการเกิดขึ้นและดำเนินไปของวิกฤตการณ์ “ข่าว” คือ สารสนเทศที่สาธารณชนต้องการมากที่สุด ผลการวิจัยจำนวนมากให้ข้อสรุปสอดคล้องกันว่า ในช่วงเวลาเช่นนี้สังคมต่างหันมาพึ่งพาข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนเพื่อต้องการคำอธิบายต่อสิ่งที่กำลังเผชิญอยู่และจะได้ตัดสินใจในการแสดงพฤติกรรมได้อย่างทันที่และเหมาะสม ทั้งนี้เพราะสื่อมวลชนเป็นเพียงสถาบันเดียวที่มีความพร้อมในการที่จะรวบรวมข้อมูลข่าวสารจำนวนมากและกระจายข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว (Hirschburg, Dillman and Ball – Rokeach,

1986 ; Graber, อ้างแล้ว ; Pan, Ostman, Moy, and Reynolds, 1994 ; Hindman, 2004) ทั้งความพร้อมด้านทรัพยากร อันได้แก่ บุคลากร เครื่องมือ และเทคโนโลยีการสื่อสาร ฯลฯ รวมถึงความสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้โดยตรง สื่อมวลชนจึงเป็นช่องทางสำคัญในการลำเลียงข่าวสารสู่สังคม (Simon, 1997 ; Sood et al., 1987) เป็นตัวกลางสำคัญในการสร้างการรับรู้ความเสี่ยงและช่วยเพิ่มความตระหนักในภัยพิบัติแก่ประชาชน (Quarantelli, 1996) รวมถึงทำให้ประชาชนทราบถึงมาตรการของรัฐบาลที่จะรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น (Fisher, 1996 อ้างใน Perez – Lugo, 1999) “ข่าว” จึงมีความสำคัญมากต่อปฏิกิริยาของสังคมและทิศทางของวิกฤตการณ์ การสื่อข่าวในประเด็น ที่ “วิกฤต” จึงต้องมีความละเอียดอ่อนในการสื่อสารเป็นพิเศษ เพราะเป็นภาวะที่สังคมมีความอ่อนไหวสูง ผู้สื่อข่าวและองค์กรข่าวจึงควรตระหนักถึงบทบาท และความสำคัญในการทำหน้าที่ของตนที่จะส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคมโดยรวม

คุณค่าข่าว (News Values) เป็นหลักการ วิธีคิด หรือเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังในการคัดเลือกแง่มุมของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ให้เป็นข่าว ในยุคแรกของการสื่อข่าว หลักเกณฑ์ที่ผู้สื่อข่าวใช้ในการตัดสินใจคัดเลือกเหตุการณ์จะใช้เพียงความรู้สึกที่อยู่ในใจหรือใช้สามัญสำนึก (Common Sense) จากการเรียนรู้ความต้องการของบรรณาธิการ (Buckalev, 1969 อ้างใน Staab, 1990) ต่อมาภายหลังจึงมีนักวิชาการพยายามรวบรวมหลักเกณฑ์เหล่านั้นขึ้นมาเป็นองค์ความรู้ทางวารสารศาสตร์ หลักการนี้ยึดถือกันมากระทั่งถึงปัจจุบัน เป็นเสมือน “บัญญัติ 10 ประการ” ที่ผู้อยู่ในวิชาชีพต้องจดจำจนฝังแน่นอยู่ในจิตสำนึกของคนทำข่าว ตัวอย่างขององค์ประกอบเหล่านั้นได้แก่ ความสดทันเหตุการณ์ (Immediacy or Timeliness) ความใกล้ชิด (Proximity or Closeness) ความโดดเด่น (Prominence) ผลกระทบ (Impact / Consequence) ฯลฯ ทั้งนี้ ในแต่ละข่าวจะประกอบด้วยคุณค่าข่าวรวมอยู่ในจำนวนมากน้อยแตกต่างกันไป โดยผู้อยู่ในแวดวงวารสารศาสตร์ส่วนใหญ่มีความ

เชื่อเบื้องต้นว่า ข่าวใดที่ประกอบด้วยคุณค่าข่าวมาก ข่าวนั้นก็น่าจะได้รับความสนใจจากผู้รับสารมากไปด้วย

ในทัศนะทางวารสารศาสตร์ ในยุคแรกเชื่อตามหลักภาววิทยา (Ontology) ที่ว่า คุณค่าข่าวเป็นสิ่งที่มียู่ในตัวเหตุการณ์เอง ผู้สื่อข่าวจะไม่สามารถเสนอข่าวที่ไม่มีความสำคัญและน่าสนใจ หรือให้มีคุณค่าทางข่าวขึ้นมาได้หากตัวข่าวเองไม่มีความสำคัญหรือน่าสนใจอยู่ก่อนแล้ว ในเวลาต่อมา นักวิชาการด้านวารสารศาสตร์ที่ยึดแนวคิดทางวัฒนธรรมศึกษาพยายามพิสูจน์ให้เห็นว่า การกำหนดคุณค่าข่าวเป็นไปตามหลักญาณวิทยา (Epistemology) นั่นคือ คุณค่าของข่าวถูกกำหนดขึ้นได้จากความคิดของผู้สื่อข่าว (Lau, 2004) ด้วยการใช้วิธีการกำหนดกรอบ (Framing) และการเล่าเรื่อง (Narration) เพื่อทำให้ผู้รับสารมองเห็นความสำคัญหรือความน่าสนใจในแง่มุมของเหตุการณ์ที่เลือกมาเป็นข่าวตามที่กองบรรณาธิการต้องการ (Entman, 1993) จึงอาจกล่าวได้ว่าคุณค่าข่าวจึงอาจไม่ใช่สิ่งที่มียู่ในตัวเองเสมอไป แต่อาจเป็นคุณค่าที่ถูกกำหนดขึ้นจากความต้องการขององค์กรสื่อ

ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นต่อการทำหน้าที่สื่อข่าวของสื่อมวลชนคือ มีการตั้งคำถามจากหลายฝ่ายในสังคมว่า “คุณค่า” (Value) ของข่าวที่ผู้ประกอบวิชาชีพพินิจมากล่าวอ้างในการเลือกเหตุการณ์ที่สมควรเป็นข่าว แท้จริงแล้วหมายถึงสิ่งใดกันแน่ระหว่าง “เนื้อหาที่มีคุณค่าต่อสังคม” ซึ่งหมายถึงเรื่องราวที่สมควรนำเสนอเพราะเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อสาธารณชน หรือหมายถึง “มูลค่าทางธุรกิจของสินค้า” ที่เนื้อหาข่าวมีลักษณะของสิ่งที่ขายได้ในธุรกิจข่าวสารโดยไม่ได้นับว่ามีประโยชน์อย่างไรต่อสังคม

แม้จะมีการวิพากษ์วิจารณ์เรื่องหลักคุณค่าข่าวจากหลายฝ่ายในสังคมเสมอมา แต่องค์ความรู้เรื่องคุณค่าข่าวนี้อย่างถูกใช้เป็นหลักการทางวารสารศาสตร์และหล่อหลอมเป็นแนวปฏิบัติในวิชาชีพ โดยไม่มีการตั้งข้อสังเกตถึงความเหมาะสมกับบริบททางสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงผลกระทบต่อการใช้ของผู้รับสารเลย แม้กระทั่งช่วงที่สังคมกำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์ เนื่องจากมีผลศึกษาจำนวนมาก

พบว่า ในภาวะที่มีวิกฤตเกิดขึ้นในสังคมนั้น ผู้สื่อข่าวและองค์กรข่าวยังคงใช้หลักเกณฑ์ดั้งเดิมในการคัดเลือกเรื่องราวและเหตุการณ์ที่สมควรเป็นข่าวเพื่อนำเสนอสู่สาธารณชน เช่นเดียวกับที่ใช้ในภาวะปกติ รวมทั้งในด้านการให้น้ำหนักกับคุณค่าข่าวบางด้านก็ยังคงไม่แตกต่างกัน (Traugott and Brader, 2000) คือ มุ่งให้ความสำคัญกับคุณค่าข่าวเพียงบางประการโดยไม่คำนึงถึงการนำปัจจัยด้านบริบททางสังคมและผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเสนอข่าวมาร่วมพิจารณาในการคัดเลือกแง่มุมของเรื่องราวและเหตุการณ์ที่สมควรเป็นข่าวเลย

ด้วยความที่สังคมคาดหวังถึงหน้าที่การสื่อข่าวของสถาบันสื่อมวลชนว่าจะมีบทบาทช่วยสังคมในการคลี่คลายสถานการณ์วิกฤตหรือภัยคุกคามที่กำลังเกิดขึ้นได้ งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของหลักคุณค่าข่าวในภาวะวิกฤตทางสังคมและอันดับความสมควรเป็นข่าวขององค์ประกอบดังกล่าว โดยวิกฤตการณ์ที่เป็นกรณีศึกษาในงานวิจัยนี้คือ วิกฤตการณ์ไข้หวัดนก ทั้งนี้ เพื่อเป็นการทบทวนแนวคิด (Reconceptualize) เกี่ยวกับหลักคุณค่าข่าว ขยายองค์ความรู้ทางวารสารศาสตร์เกี่ยวกับแนวคิดคุณค่าข่าวให้ลึกซึ้งและสอดคล้องกับบริบทต่างๆ ทางสังคมมากยิ่งขึ้น โดยประมวลจากทัศนะของกลุ่มต่างๆ ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องและกลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ต่อเนื่องข่าวที่มี “คุณค่า” ในภาวะวิกฤตของสังคม

“คุณค่าข่าว” กับกระบวนการทัศน์ทางการสื่อสารมวลชน

กระบวนการทัศน์ทางการสื่อสารมวลชนนั้น “ข่าว” ถูกนิยามอย่างหลากหลายซึ่งจะส่งผลสะท้อนต่อหลักเกณฑ์การคัดเลือกสิ่งที่ควรเป็นข่าวด้วย การให้ความหมายหรือคำจำกัดความของข่าวมักจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหรือปัจจัยบางประการ โดยมุมมองสำคัญทางการสื่อสารที่มีต่อคุณลักษณะของข่าวและคุณค่าข่าว ประกอบไปด้วย 3 มุมมอง คือ แนวคิดเกี่ยวกับข่าวตามมุมมองโครงสร้างหน้าที่

(Structural – Functional Perspective) มุมมองนี้เชื่อว่า คุณค่าข่าวเป็นคุณลักษณะที่มีอยู่แล้วโดยธรรมชาติในบางเรื่องราวหรือเหตุการณ์ ซึ่งสื่อมวลชนรวบรวมมานำเสนอเพื่อช่วยให้สังคมทราบความเคลื่อนไหวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนและโลก (Schudson อ้างใน Berkowitz, 1997)

แนวคิดเกี่ยวกับข่าวตามมุมมองเชิงวิพากษ์ (Critical Perspective) เชื่อว่า ข่าวเป็นเสมือนสินค้าที่ถูกผลิตขึ้นมาโดยถูกกำหนดและควบคุมโดยชนชั้นปกครองหรือเจ้าของทุน เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดให้มากที่สุด ข่าวที่มีคุณค่าจึงหมายถึงข่าวที่ขายได้ และค่านิยมต่างๆ ในเนื้อหาข่าวเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดและควบคุมโดยชนชั้นปกครองหรือเจ้าของทุน (Tumber, 1999) และ**แนวคิดเกี่ยวกับข่าวตามมุมมองวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies Perspective)** ซึ่งเชื่อว่า “ข่าว” จึงไม่ใช่การรายงานความเป็นจริงทั้งหมดที่เกิดขึ้น แต่เป็นเพียง “ความจริงที่ถูกประกอบสร้าง” บนพื้นฐานข้อเท็จจริงของเหตุการณ์นั้นๆ โดยนักข่าวหรือผู้รายงานข่าวจะเป็นผู้สร้างความหมายให้กับเรื่องที่เกิดขึ้นในสังคมโดยใช้เทคนิคหรือทักษะของมืออาชีพที่ผู้ชมคุ้นเคย (Watson, 1998) มีการเข้ารหัสทางวัฒนธรรมและผ่านกระบวนการครอบงำทางสังคม (Bennett, อ้างแล้ว) ข่าวจึงเป็นสินค้าที่มีมูลค่าและเต็มไปด้วยค่านิยมบางอย่างที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อครอบงำมุมมองอื่นๆ (Harrison, 2006)

คุณค่าข่าวในวิกฤตการณ์ทางสุขอนามัย

จากการทบทวนงานวิจัยที่เสนอข่าววิกฤตการณ์ก่อความไม่สงบทั้งในระดับประเทศและระดับโลก พบว่า ผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการมีการให้คุณค่าข่าวบางประการต่อวิกฤตการณ์ประเภทต่างๆ ดังนี้

เป็นวิกฤตการณ์จากผลของพฤติกรรมมนุษย์อีกลักษณะหนึ่งที่พบมากขึ้นในปัจจุบัน สาเหตุของภัยพิบัติเช่นนี้มาจากการกำเนิดและแพร่กระจายของโรคติดต่อต่างๆ คุณค่าข่าวที่พบมากคือ “ด้านผลกระทบ” อาทิ การศึกษาของพารนี บัทมานันท์ (อ้างแล้ว) ศึกษาการเสนอ

ข่าวของหนังสือพิมพ์กับการรับรู้และปฏิกิริยาตื่นตระหนกของผู้รับสารที่อยู่ในภาวะความเสี่ยงกรณีโคบอลต์ 60 โดยการวิเคราะห์เนื้อหาของข่าวช่วงแรกของเหตุการณ์ จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ต่อต้านการเผาศพผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางรังสี ผลการศึกษาพบว่า ข่าวจากหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอไม่เข้าข่ายความจริงที่รอบด้าน เน้นแต่ด้านผลกระทบและความรุนแรง ส่วนประเด็นสำคัญอื่นๆ ได้แก่ แนวปฏิบัติเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเกิดขึ้นซ้ำอีก เหตุผลที่ไม่ต้องหวาดกลัวภัยจากศพ ฯลฯ มีการนำเสนอค่อนข้างมาก

นอกจากคุณค่าข่าวด้านผลกระทบแล้ว ยังพบว่าสื่อมวลชนมีการมองหาคุณค่าข่าวด้าน “ความขัดแย้ง” ในการรายงานข่าววิกฤตการณ์ทางสุขอนามัย ซึ่งวิธีการของสื่อมวลชนที่จะชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งเห็นได้จากวิธีการเขียนข่าวที่มักเขียนด้วยพล็อตที่แบ่งเป็นความขัดแย้งของ 2 ฝ่ายที่อยู่ขัดตรงข้ามกัน ดังงานวิจัยของ วิลาสินี พิพิธกุล (2537) ที่ศึกษาโดยการวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือพิมพ์ทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ในกรณีมลพิษจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยสรุปได้ว่า หนังสือพิมพ์นำเสนอข่าวโดยมุ่งการชูประเด็นของความขัดแย้งและผลกระทบมากกว่าการนำเสนอประเด็นที่ให้ความรู้ความเข้าใจและการสร้างความตระหนักในความจำเป็นของการแก้ไขในระยะยาว การเสนอข่าวเช่นนี้มีผลทำให้สังคมตื่นตัวกับเหตุการณ์ความเสี่ยงเป็นครั้งๆ ไป

ขณะที่งานวิจัยเกี่ยวกับการนำเสนอเนื้อหาเรื่องเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวัน พบว่า ข่าวที่ถูกนำเสนอจะมีคุณค่าข่าวด้านความเป็นปฏิกชนวิสัยในปริมาณมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ความเด่นของตัวบุคคล แหล่งข่าว เหตุการณ์มีผลกระทบกระเทือนต่อประชาชนส่วนใหญ่ มีความใกล้ชิดกับผู้อ่าน และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ แต่ไม่พบคุณค่าข่าวด้านความสตรวดเร็วเลย รวมทั้งพบเนื้อหาที่มีความแปลกและความลึกลับซับซ้อนน้อยมาก (อุษาสินี รุ่งทอง, 2543)

การพึ่งพาสื่อมวลชนในภาวะวิกฤตทางสังคม

ทฤษฎีการพึ่งพาสื่อ (Media Dependency Theory) กล่าวว่าไว้ว่า ลักษณะโครงสร้างสังคมแต่ละสภาวะจะส่งผลให้สื่อมวลชนมีบทบาทต่อผู้รับสารมากน้อยแตกต่างกันไป อันจะมีผลทำให้ผู้รับสารต้องพึ่งพาข้อมูลข่าวสารจากสื่อมากน้อยแตกต่างกันไปด้วย โดยทฤษฎีนี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรสำคัญ 3 กลุ่มได้แก่ ผู้รับสาร ระบบสื่อมวลชน และระบบสังคม (ในที่นี้หมายรวมถึงโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม วัฒนธรรม) ซึ่งในสังคมสมัยใหม่หรือสังคมมวลชนนั้น ความซับซ้อนของสังคมมีมากขึ้นทุกวัน สื่อมวลชนจึงแสดงบทบาทเป็นผู้เชี่ยวชาญ โดยการรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลต่อประเด็นปัญหาต่างๆ ในสังคม ทั้งนี้ สมาชิกของสังคมหรือผู้รับสารจะต้องพึ่งพาแหล่งสารสนเทศจากสื่อมวลชน เพื่อทำให้ตนได้รับความรู้ ความเข้าใจ และลดความวิตกกังวลหรือไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมของตน (Ball - Rokeach and DeFleur, 1976)

ลักษณะและระดับการพึ่งพาสื่อมวลชนจะเกี่ยวพันกับระดับความมั่นคงทางสังคม (Social stability) หากสังคมมีความเปลี่ยนแปลงและขัดแย้งสูง หรือสถาบัน ความเชื่อ และกิจวัตรบางอย่างของสังคมถูกทำลาย จะส่งผลให้ผู้รับสารต้องพึ่งพาสื่อสูงขึ้น และประการที่สอง จะเกี่ยวพันกับระดับความน่าเชื่อถือของสื่อมวลชนในระบบสังคมนั้น ซึ่งผลของการทำหน้าที่ของระบบสื่อมวลชนตามแนวคิดแบบทฤษฎีนี้แบ่งได้เป็น 3 ด้านได้แก่ ด้านความคิด ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม

ตามทฤษฎีการพึ่งพาสื่อมวลชนแสดงให้เห็นว่า ในภาวะที่สังคมเผชิญกับวิกฤตการณ์ “ข่าว” คือเนื้อหาสำคัญของสื่อมวลชนที่สังคมมุ่งพึ่งพาเพื่อต้องการรับรู้เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงฉับพลัน ยิ่งสภาพแวดล้อมมีความเปลี่ยนแปลงและขัดแย้งสูงมากเท่าใด หรือความคิด ความเชื่อและกิจวัตรบางอย่างของสังคมต้องถูกเปลี่ยนแปลง

หรือมีข้อจำกัดมากเท่าใด ก็จะต้องส่งผลให้ผู้รับสารต้องพึ่งพาข่าวสารมากขึ้นเท่านั้น

จากการประมวลแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่า สื่อมวลชนถูกสังคมคาดหวังว่าจะมีบทบาทในฐานะเป็นสถาบันสำคัญของสังคมในการช่วยคลี่คลายและส่งเสริมการจัดการวิกฤตการณ์ที่กำลังคุกคามความสงบสุขของสังคม ซึ่งวิธีคิดเกี่ยวกับข้อมูลหรือเรื่องราวที่มีคุณค่าสมควรเป็นข่าวของสื่อมวลชนจึงควรคำนึงถึงบริบททางสังคมในขณะนั้น การแสวงหาองค์ประกอบของหลักคุณค่าข่าวในภาวะวิกฤตทางสังคมและอันดับความสมควรเป็นข่าวขององค์ประกอบต่างๆ จึงเป็นความจำเป็นสำหรับวงวิชาการและวิชาชีพด้านวารสารศาสตร์

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบของหลักคุณค่าข่าวในภาวะวิกฤตทางสุนามัยและอันดับความสมควรเป็นข่าวขององค์ประกอบดังกล่าว

วิธีดำเนินการวิจัย

เนื่องจากงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์จะแสวงหาองค์ประกอบของหลักคุณค่าข่าวในภาวะวิกฤตทางสังคมจากข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวม จึงใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับเชิงปริมาณ ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และการสำรวจ (Survey Research) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 การสัมภาษณ์เจาะลึก

เป็นการรวบรวมองค์ประกอบของข้อมูลข่าวสารที่มีคุณค่าในวิกฤตการณ์แต่ละกรณีศึกษาจากกลุ่มผู้ที่มีความเกี่ยวข้องหรือบทบาทกับวิกฤตการณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักคุณค่าข่าว จาก 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) ผู้เชี่ยวชาญ

ด้านวิกฤตการณ์ (2) ภาครัฐ ประกอบด้วย ข้าราชการ นักการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ (3) นักวิชาการและนักวิชาชีพสื่อสารมวลชน และ (4) ประชาชนทั่วไป โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในวิกฤตการณ์ใช้หัตถ์นักมีจำนวน 44 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

ส่วนที่ 2 การสำรวจ

เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณโดยนำข้อคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักคุณค่าข่าวในภาวะวิกฤตที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อสำรวจองค์ประกอบของหลักคุณค่าข่าวในวิกฤตการณ์ใช้หัตถ์นัก โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่มมีจำนวนรวม 508 คน จากนั้นจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis)

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอ้างอิง ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis หรือ EFA) สกัดองค์ประกอบโดยใช้วิธีองค์ประกอบหลัก (Principle component analysis) หมุนแกนองค์ประกอบอโรโกนอนอล ด้วยวิธีแวนแมกซ์ หลังจากนั้นจะเป็นการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (One-way ANOVA) ระหว่างกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม

สรุปผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบด้วยวิธีองค์ประกอบหลัก หมุนแกนแบบอโรโกนอนอลด้วยวิธีแวนแมกซ์ ได้องค์ประกอบจำนวน 9 องค์ประกอบ มีค่าไอเกน 48.047 - 1.629 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 45.759 - 1.552 และอธิบายความแปรปรวนโดยรวมได้ร้อยละ 68.071 เมื่อจัดลำดับค่าเฉลี่ยรวมในแต่ละองค์ประกอบที่แสดงถึงระดับความมีคุณค่าเป็นข่าวในวิกฤตการณ์ใช้หัตถ์นักมีจำนวน 9 องค์ประกอบ จำนวนตัวแปรรวม 74 ตัวแปร โดยเรียงลำดับจากความมีคุณค่าเป็นข่าวมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังผลในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปองค์ประกอบที่มีคุณค่าข่าวในวิกฤตการณ์ไข้หวัดนก

ลำดับความสำคัญ	ชื่อองค์ประกอบ	จำนวนตัวแปร	X	S.D.	ระดับความมีคุณค่าเป็นข่าว
1	องค์ประกอบที่ 1 “องค์ความรู้เกี่ยวกับโรค”	16	3.64	1.15	มาก
2	องค์ประกอบที่ 2 “ความเสี่ยง”	8	3.64	1.17	มาก
3	องค์ประกอบที่ 3 “การแก้ไขปัญหาของภาครัฐ”	9	3.61	1.09	มาก
4	องค์ประกอบที่ 4 “ปรากฏการณ์รายวัน”	6	3.58	1.29	มาก
5	องค์ประกอบที่ 5 “ภูมิปัญญาชาวบ้าน”	5	3.57	1.10	มาก
6	องค์ประกอบที่ 6 “การเยียวยา”	10	3.51	1.17	มาก
7	องค์ประกอบที่ 7 “ผลกระทบ”	10	3.38	1.11	ปานกลาง
8	องค์ประกอบที่ 8 “ภูมิหลังของโรคระบาด”	5	3.21	1.10	ปานกลาง
9	องค์ประกอบที่ 9 “ความขัดแย้ง”	7	2.91	1.11	ปานกลาง

ที่มา : ตารางจัดทำขึ้นโดยผู้วิจัย

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบที่มีคุณค่าข่าวในวิกฤตการณ์ไข้หวัดนกมีทั้งสิ้น 9 องค์ประกอบ โดยกลุ่มตัวอย่างจัดอันดับความสมควรเป็นข่าวขององค์ประกอบที่มีคุณค่าข่าวในวิกฤตการณ์ไข้หวัดนก อันดับหนึ่งได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 “องค์ความรู้เกี่ยวกับโรค” อันดับสองคือ องค์ประกอบที่ 2 “ความเสี่ยง” และอันดับสามคือ องค์ประกอบที่ 3 “การแก้ไขปัญหาของภาครัฐ”

สำหรับผลการวิเคราะห์องค์ประกอบความมีคุณค่าข่าวของคุณลักษณะการนำเสนอข้อมูลและเรื่องราวที่มีคุณค่าข่าวในวิกฤตการณ์ไข้หวัดนกทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ (1) ความรวดเร็วในการนำเสนอ (2) ระดับการให้รายละเอียดของข้อมูล (3) ระดับการมีหลักฐานอ้างอิง (4) ความเหมาะสมในการเป็นแหล่งข้อมูล และ (5) แหล่งที่มาของข้อมูลแต่ละประเภท แต่ละด้านมีรายละเอียดองค์ประกอบดังผลในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 สรุปองค์ประกอบคุณลักษณะการนำเสนอที่มีคุณค่าข่าวในวิกฤตการณ์ใช้ชีวิตคน

คุณลักษณะการนำเสนอ	องค์ประกอบด้านคุณลักษณะการนำเสนอ ที่มีคุณค่าข่าวในวิกฤตการณ์ใช้ชีวิตคน		จำนวน ตัวแปร	X	S.D.	ระดับความมี คุณค่าเป็นข่าว
(1) ความรวดเร็วในการนำเสนอ	องค์ประกอบที่ 1 “ความรวดเร็วในการรายงานปรากฏการณ์รายวัน”		7	3.69	1.24	มาก
	องค์ประกอบที่ 2 “ความรวดเร็วในการเผยแพร่องค์ความรู้ของโรค”		8	3.56	1.17	มาก
(2) ระดับการให้รายละเอียด	องค์ประกอบที่ 1 “การให้รายละเอียดของข้อมูลเกี่ยวกับการแพร่ระบาด”		4	3.79	1.21	มาก
	องค์ประกอบที่ 2 “การให้รายละเอียดของข้อมูลด้านการป้องกันตนเอง”		5	3.77	1.18	มาก
(3) ระดับการมีหลักฐานอ้างอิง	องค์ประกอบ “การมีหลักฐานอ้างอิงของการระบาด”		10	3.85	1.16	มาก
(4) ความเหมาะสมในการเป็นแหล่งข้อมูล	(4.1) นักวิชาการ	องค์ประกอบ “ความเหมาะสมเป็นแหล่งข้อมูลของนักวิชาการในทางการแพทย์และสาธารณสุข”	13	3.62	1.09	มาก
	(4.2) ภาครัฐ	องค์ประกอบ “ความเหมาะสมเป็นแหล่งข้อมูลของภาครัฐในด้านระบบการแพทย์และการสาธารณสุขของประเทศ”	11	3.63	1.17	มาก
	(4.3) ประชาชนในพื้นที่	องค์ประกอบ “ความเหมาะสมเป็นแหล่งข้อมูลของประชาชนในพื้นที่แพร่ระบาดด้านการประเมินภาครัฐ”	5	3.64	1.11	มาก
	(4.4) ภาคธุรกิจ	องค์ประกอบ “ความเหมาะสมเป็นแหล่งข้อมูลของภาคธุรกิจในด้านการประเมินผลกระทบ”	5	3.52	1.13	มาก
(5) แหล่งที่มาของข้อมูลแต่ละประเภท	(5.1) ประเภท “ข้อเท็จจริง”	องค์ประกอบที่ 1 “แหล่งที่มาของข้อมูลประเภทข้อเท็จจริงจากผู้เชี่ยวชาญ”	6	3.71	1.11	มาก
		องค์ประกอบที่ 2 “แหล่งที่มาของข้อมูลประเภทข้อเท็จจริงจากผู้ได้รับผลกระทบ”	9	3.32	1.16	ปานกลาง
	(5.2) ประเภท “ความคิดเห็น”	องค์ประกอบที่ 1 “แหล่งที่มาของข้อมูลประเภทความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ”	6	3.47	1.15	ปานกลาง
		องค์ประกอบที่ 2 “แหล่งที่มาของข้อมูลประเภทความคิดเห็นจากผู้ได้รับผลกระทบ”	7	3.24	1.19	ปานกลาง
	(5.3) ประเภท “การวิเคราะห์สถานการณ์”	องค์ประกอบที่ 1 “แหล่งที่มาของข้อมูลประเภทวิเคราะห์สถานการณ์จากผู้เชี่ยวชาญ”	4	3.71	1.12	มาก
		องค์ประกอบที่ 2 “แหล่งที่มาของข้อมูลประเภทวิเคราะห์สถานการณ์จากสื่อมวลชน”	4	3.22	1.14	ปานกลาง

ที่มา : ตารางจัดทำขึ้นโดยผู้วิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของหลักคุณค่าข่าวในภาวะวิกฤตทางสุขอนามัยสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ “องค์ประกอบด้านเนื้อหา” และอีกประเภทหนึ่งคือ “องค์ประกอบด้านลักษณะการนำเสนอข้อมูล” โดยผู้วิจัยจะอภิปรายองค์ประกอบของหลักคุณค่าข่าวดังกล่าวร่วมกับการจัดอันดับขององค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านเนื้อหา ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบดังนี้

1.1 องค์ประกอบ “องค์ความรู้เกี่ยวกับโรค”

องค์ประกอบนี้มีคุณค่าความเป็นข่าวอยู่ในระดับมาก ซึ่งองค์ประกอบนี้หมายถึง “การเสนอข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ในอาการของคนและสัตว์ที่ติดเชื้อไวรัสไข้หวัดนกพาหะของเชื้อไวรัสไข้หวัดนกที่นำมาสู่การติดเชื้อในสัตว์ปีกและคน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการระบาดของโรคไข้หวัดนกมาสู่คน ระดับภูมิคุ้มกันโรคไข้หวัดนกของมนุษย์ วิธีการที่จะควบคุมการแพร่ระบาด ฯลฯ” ด้วยเหตุผลที่ว่า เนื่องจากไข้หวัดนกเป็นโรคอุบัติใหม่สิ่งที่สังคมไทยยังขาดฐานความรู้ไม่เคยมีประสบการณ์ในการรับมือ อีกทั้งระดับความรุนแรงของโรคถึงขั้นสูญเสียชีวิต สังคมไทยจึงต้องการความรู้ความเข้าใจที่จะจัดการกับปัญหา องค์ประกอบนี้จึงแสดงให้เห็นว่า ในภาวะวิกฤตทางสุขภาพ ผู้รับสารพร้อมที่จะพยายามทำความเข้าใจ มีความต้องการที่จะใช้สติปัญญา (Need to Cognition) เพื่อลดความไม่แน่ใจในตนเองหรือลดความไม่รู้ (Uncertainty Reduction)

1.2 องค์ประกอบ “ความเสี่ยง”

องค์ประกอบนี้มีคุณค่าความเป็นข่าวอยู่ในระดับมาก ได้แก่ “ข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสในการกลายพันธุ์ของเชื้อไข้หวัดนก ระบบเฝ้าระวังการกลายพันธุ์ของภาครัฐ สิ่งที่น่ากังวลว่าการกลายพันธุ์ของเชื้อไข้หวัดนก ปัจจัยที่จะส่งผลให้มีการกลายพันธุ์ ความพร้อมทางการแพทย์และสาธารณสุขของประเทศไทยในการป้องกันรักษาเมื่อได้รับเชื้อหรือหาก

เกิดการกลายพันธุ์ ยาและวัคซีนไข้หวัดนกกับการกลายพันธุ์ รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับโรคอุบัติใหม่อื่นๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต” ทั้งนี้งานวิจัยหลายเรื่องแสดงให้เห็นว่า ความคิดตามสัญชาตญาณของมนุษย์เกี่ยวกับการเผชิญความเสี่ยงเป็นไปตามแนวคิด Third-person effect กล่าวคือ ประชาชนจะมีทัศนคติส่งเสริมตนเอง (Self-enhancing) มีมุมมองในด้านบวกต่อตนเอง (Self positive bias) จึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่รู้สึกว่าคุณเองมีโอกาสน้อยมากที่จะประสบกับอันตรายจากความเสี่ยง (Bengt Johansson, 2005) ซึ่งความคิดดังกล่าวส่งผลต่อความประมาทในพฤติกรรมด้านสุขภาพ

วิธีคิดต่อภาวะความเสี่ยงของประชาชนดังกล่าวมาข้างต้นจำเป็นที่สื่อมวลชนต้องนำเสนอข่าวสารที่จะทำให้ประชาชนเกิดการรับรู้ถึงโอกาสเสี่ยง (Perceived Probability) ว่าความเสี่ยงในการติดเชื้อเป็นเรื่องใกล้ตัว (Proximity) ที่อาจจะเกิดขึ้นกับตัวเอง หรือบุคคลใกล้ชิด โอกาสของการกลายพันธุ์สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และความรุนแรงของโรค (Noxiousness) ก็ไม่สามารถควบคุมได้ด้วยวิธีการทางการแพทย์และสาธารณสุขทุกครั้งไป การเสนอข่าวตามองค์ประกอบนี้จึงมุ่งทำให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวในการลดพฤติกรรมเสี่ยงและเกิดจิตสำนึกในการเฝ้าระวังทางด้านสุขภาพระยะยาว

1.3 องค์ประกอบ “การแก้ไขปัญหาของภาครัฐ”

วิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไข้หวัดนก องค์ประกอบนี้มีคุณค่าข่าวในระดับมากเป็นลำดับที่สาม หมายถึง “ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการเฝ้าระวังและควบคุมสถานการณ์ของภาครัฐ นโยบายและมาตรการในการจัดการปัญหา กิจกรรมในการสร้างความมั่นใจในการบริโภคสัตว์ปีก ความร่วมมือในการจัดการปัญหาระหว่างหน่วยงานรัฐกับองค์กรต่างๆ ฯลฯ” สะท้อนให้เห็นว่า ในภาวะที่สังคมต้องเผชิญกับความเสี่ยงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สังคมมีความคาดหวังข่าวสารเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการใช้อำนาจของภาครัฐทางกฎหมายในการควบคุมจัดการปัญหาด้านต่างๆ อาทิ หน้าที่ในการแก้ไขปัญหาด้านความปลอดภัยในการดำรงชีวิต

ปัญหาการครองชีพ ปัญหาด้านความเสมอภาคและยุติธรรม แก่ประชาชนในพื้นที่ ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบ ฯลฯ ซึ่งลักษณะที่กล่าวมาจะเป็นการคาดหวังว่ารัฐจะทำหน้าที่เพื่อ “ความมั่นคงของประชาชน” (Human Security) โดยมุ่งปรารถนาให้สังคมที่มีความแตกต่างกันทั้งทางลักษณะประชากรและวิถีทางวัฒนธรรมได้รับความเสมอภาคกันจากการแก้ปัญหาของภาครัฐ

1.4 องค์ประกอบ “ปรากฏการณ์รายวัน”

องค์ประกอบนี้ถูกประเมินว่ามีคุณค่าชาวอยู่ในระดับมาก ได้แก่ “เหตุการณ์เกี่ยวกับการพบคนหรือสัตว์ปีกที่ติดเชื้อ การพบพื้นที่ระบาดหรือพื้นที่เสี่ยง การกำจัดและทำลายสัตว์ปีกที่สงสัยว่าติดเชื้อไข้หวัดนก ตลอดจนกิจกรรมรณรงค์การบริโภคสัตว์ปีก ซึ่งเกิดขึ้นในลักษณะรายวัน” เนื่องจากประเด็นสำคัญในสถานการณ์ไข้หวัดนกคือสามารถระบาดจากสัตว์ปีกไปสู่สัตว์ประเภทอื่น รวมทั้งในมนุษย์ด้วย เรื่องรายวันที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของสถานการณ์จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับสังคม โดยเฉพาะเรื่องราวที่เป็นทางลบของสถานการณ์ เนื่องจากข้อมูลทางลบจะส่งผลให้ภาครัฐตระหนักในความรุนแรงและคงอยู่ของปัญหา เกิดการเพิ่มมาตรการที่เข้มแข็งในการจัดการปัญหา อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบนี้จำเป็นต้องนำเสนอโดยเน้นอธิบายรากฐานของปัญหา เพราะข้อมูลเหตุการณ์รายวันไม่เพียงพอที่จะทำให้สังคมเข้าใจในวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง

1.5 องค์ประกอบ “ภูมิปัญญาชาวบ้าน”

องค์ประกอบนี้มีคุณค่าความเป็นชาวอยู่ในระดับมาก หมายถึง “เนื้อหาที่อธิบายถึงภูมิปัญญาของชาวบ้านในการรักษาสุขภาพจากการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนกและการจัดการกับเชื้อโรคประจำถิ่นทั้งในคนและสัตว์ ภูมิปัญญาในการเลี้ยงสัตว์ปีกให้ปลอดจากการติดเชื้อไข้หวัดนก” ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการทางเลือกอื่นๆ ที่เป็นไปได้ (Possible Solution) ที่อาจจะสามารถแก้ไขวิกฤตการณ์ที่ตนเองและสังคมประสบอยู่ การที่สังคมไทย

มีความเชื่อถือในภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเฉพาะเรื่องการรักษาโรคสัตว์ เนื่องจากสังคมไทยในชนบทที่ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ปีก มีความรู้ดั้งเดิมเกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงและการรักษาโรค ให้แก่สัตว์ของตนตามภูมิปัญญาของชุมชนที่บอกต่อกันมา ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ปีกของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาไม่ได้เกิดโรคระบาดที่รุนแรงเช่นนี้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจึงเชื่อว่า การที่เกิดโรคระบาดในสัตว์ปีกที่รุนแรงเช่นนี้เพราะมีการเลี้ยงโดยยึดแนวทางที่เป็นวิทยาศาสตร์มากเกินไป

1.6 องค์ประกอบ “การเยียวยา”

องค์ประกอบที่ 6 มีคุณค่าความเป็นชาวอยู่ในระดับมาก หมายถึง “ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้การรักษาโรคและวัคซีนไข้หวัดนก ทั้งในด้านความรู้และผลกระทบของการใช้วัคซีนความเหมาะสมในการใช้วัคซีนกับสถานการณ์แพร่ระบาด การพัฒนาสายพันธุ์ของเชื้อไข้หวัดนกกับประสิทธิภาพของวัคซีนในวงการแพทย์ปัจจุบัน และกระบวนการบริหารจัดการยาและวัคซีนของภาครัฐ ฯลฯ” ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ของ Abraham Harold Maslow (1970) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันเชื่อว่า มนุษย์มีความต้องการที่หลากหลาย แต่ความต้องการที่จำเป็นขั้นพื้นฐานของชีวิตมนุษย์คือ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Need) หมายถึง ความต้องการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงปราศจากอันตรายต่างๆ ความต้องการขั้นนี้จะเป็นแรงจูงใจให้บุคคลกระทำพฤติกรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น หลีกเลี่ยงการเผชิญอันตราย ไม่ชอบความเสี่ยง ต้องการดำรงชีวิตอย่างสงบสุข ยึดระเบียบแบบแผน ฯลฯ (Hjelle and Ziegler, 1981)

1.7 องค์ประกอบ “ผลกระทบ”

องค์ประกอบนี้ถูกประเมินว่าสมควรเสนอเป็นชาวในระดับมาก หมายถึง “ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบและปัญหาต่อผู้บริโภคทั้งด้านการบริโภคสัตว์ปีกและสุขภาพจิต ต่อผู้ประกอบการรายย่อยและผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกสัตว์ปีกและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีก ตลอดจนสถิติต่างๆ ที่แสดงถึงผลของ

การแพร่ระบาด ฯลฯ” องค์ประกอบด้านผลกระทบนี้สัมพันธ์กับองค์ประกอบด้านความเร้าอารมณ์ โดยผลการศึกษาของ Roeh and Ashley (1986) พบว่า สื่อมวลชนตั้งใจจะเร้าอารมณ์ของผู้รับสารด้วยการเน้นคุณค่าข่าวด้านผลกระทบของวิกฤตการณ์โดยใช้วิธีการเสนอตัวเลขทางสถิติ เพื่อก่อให้เกิดผลทางอารมณ์ (Emotional Statistics) อย่างไรก็ตาม แม้ตัวแปรส่วนใหญ่ในองค์ประกอบจะเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับความทุกข์ยากลำบากในการดำเนินชีวิตของผู้ที่ได้รับผลกระทบ แต่องค์ประกอบนี้ก็แสดงให้เห็นว่า ข่าวสามารถเป็นสารเพื่อการปลอบประโลม (Supportive Message) ประเภทหนึ่งได้เช่นกัน (Burelson and Macgeorge, 1994) เนื่องจากข่าวสารเช่นนี้จะช่วยประสานความรู้ความเข้าใจและความรู้สึกระหว่างคนในสังคม ทำหน้าที่ถ่ายทอดความคิดความรู้สึกและสภาพชีวิตของประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐที่อยู่ในสถานการณ์ เพื่อช่วยสร้างความเห็นใจ ลดความหวาดระแวง และเป็นการปลอบประโลมทางสังคม ช่วยเพิ่มพูนความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์เหล่านั้น

1.8 องค์ประกอบ “ภูมิหลังของโรคระบาด”

องค์ประกอบนี้มีคุณค่าความเป็นข่าวอยู่ในระดับปานกลาง หมายถึง “ข้อมูลความเป็นมาและผลกระทบจากการระบาดของโรคใช้หวัดนกและโรคเกี่ยวกับสัตว์ปีกอื่นๆ ที่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทยและในต่างประเทศ ประวัติและผลกระทบจากโรคระบาดอื่นๆ เช่น โรคไข้หวัดใหญ่ กาฬโรค โรคซาร์ส โรคแอนแทรกซ์ ฯลฯ ทั้งในคนและในสัตว์ที่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทยและต่างประเทศ”

ความต้องการข่าวสารเกี่ยวกับภูมิหลังของโรคระบาดในอดีตจากองค์ประกอบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า สังคมตระหนักถึงความเสี่ยงทางสุขภาพที่มีมากขึ้น แสดงว่าประชาชนตระหนักว่าตนเองอยู่ในสภาพแวดล้อมที่รู้สึกไม่ปลอดภัย มีความกลัวหรือตื่นตระหนกในเรื่องของความเสี่ยงในเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง บุคคลจึงต้องการข้อมูลข่าวสารที่กระจางชัดขึ้น และสามารถตระหนักไว้ในเหตุการณ์นั้นๆ มากขึ้น จนกระทั่งสามารถป้องกันตนเองจากอันตรายได้ (Nelkin, 1989)

1.9 องค์ประกอบ “ความขัดแย้ง”

องค์ประกอบนี้ถูกประเมินว่าสมควรเสนอเป็นข่าวในระดับปานกลางและเป็นองค์ประกอบที่ถูกจัดลำดับให้มีความสมควรเป็นข่าวลำดับน้อยที่สุดในองค์ประกอบทั้งหมด หมายถึง “ข้อมูลความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทั้งความขัดแย้งเรื่องของแนวคิดและมาตรการในการแก้ปัญหาของภาครัฐ ความขัดแย้งเรื่องของความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับเชื้อใช้หวัดนก ฯลฯ ซึ่งความขัดแย้งเหล่านี้เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ปีกกับภาครัฐ ระหว่างหน่วยงานภาครัฐด้วยกันเอง ระหว่างผู้เชี่ยวชาญในสาขาเดียวกันและต่างสาขากัน ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับเกษตรกรในพื้นที่ ระหว่างกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ปีกประเภทต่างๆ ฯลฯ”

เหตุผลที่มีการประเมินว่าเรื่อง “ความขัดแย้ง” ยังคงสมควรถูกเสนอเป็นข่าวแม้ในภาวะที่สังคมเผชิญกับวิกฤตการณ์ เนื่องมาจากความคิดเรื่อง “การกำหนดกรอบของข่าว” ที่ว่า เมื่อใดข่าวสารในสังคมถูกนำเสนอด้วยการตีความเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นคนละกรอบหรือใช้หลายกรอบในการตีความ จะทำให้สังคมเกิดมุมมองที่ทำให้ลูกคิด มีการพิจารณาข้อมูลของแต่ละฝ่ายอย่างละเอียดรอบคอบมากขึ้น เพื่อหาทางลดภาวะความไม่ลงรอยในการรับรู้ (Cognitive Dissonance) (Festinger et al., 1957) หนทางหนึ่งที่ผู้รับสารจะพยายามลดความสับสนในข้อมูลข่าวสาร คือการพยายามพิจารณาข่าวสารอื่นๆ เพิ่มเติมโดยการแสวงหาข้อมูลใหม่เข้ามาเพื่อหาคำอธิบายต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ดังนั้น องค์ประกอบด้าน “ความขัดแย้ง” ที่พบจึงมีแนวโน้มว่าน่าจะเป็นประโยชน์ที่จะทำให้สังคมชวนขวยหาสารสนเทศอื่นๆ เพื่อนำมาคิดวิเคราะห์และเพิ่มพูนความเข้าใจที่ถูกต้องต่อวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น

2. องค์ประกอบของหลักคุณค่าข่าวด้านคุณลักษณะการนำเสนอข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า คุณค่าข่าวในด้านลักษณะการนำเสนอมีทั้งสิ้น 5 ด้าน แต่ละด้านมีประเด็นอภิปรายดังนี้

2.1 ความรวดเร็วในการนำเสนอ

ในวิกฤตการณ์ไข้หวัดนก เหตุการณ์ที่สมควรเสนอเป็นข่าวด้วยความรวดเร็วได้แก่ (1) การรายงานปรากฏการณ์รายวัน และ (2) การเผยแพร่องค์ความรู้ของโรค ทั้ง 2 องค์ประกอบถูกประเมินว่าสมควรเสนอเป็นข่าวในระดับมาก โดยมีเหตุผลว่า เชื้อไข้หวัดนกซึ่งเป็นโรคที่มีกำเนิดในสัตว์ปีกสามารถติดต่อสู่มนุษย์ได้แล้ว และความรุนแรงของโรคสามารถทำให้เสียชีวิตได้ รวมทั้งวิวัฒนาการของเชื้อไวรัสไข้หวัดนกที่มีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ทำให้ยารักษาโรคและวัคซีนไม่อาจควบคุมการแพร่ระบาดได้ ความจำเป็นที่จะต้องเสนอข่าวสารอย่างรวดเร็วเกี่ยวกับการพบพื้นที่เกิดการระบาดหรือพื้นที่เสี่ยง และบุคคลที่สงสัยว่าติดเชื้อหรือเสียชีวิตจากเชื้อไข้หวัดนก รวมทั้งให้องค์ความรู้ในเรื่องโรคจะทำให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรค มีพฤติกรรมที่เหมาะสมและให้ความร่วมมือกับภาครัฐควบคุมโรค

2.2 ระดับการให้รายละเอียดของข้อมูล

หลักคุณค่าข่าวที่เกี่ยวกับคุณลักษณะการนำเสนอในด้านระดับการให้รายละเอียดของข้อมูล มาจากความคิดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เห็นว่า ในภาวะวิกฤตการณ์ข้อมูลบางประเด็นจำเป็นต้องมีการนำเสนอโดยให้รายละเอียดมากน้อยต่างกัน เนื่องจากรายละเอียดบางอย่างมีส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนส่งผลต่อการให้ความร่วมมือในการจัดการปัญหา ในวิกฤตการณ์ไข้หวัดนก ข้อมูลที่สมควรเสนอเป็นข่าวโดยให้รายละเอียดในระดับมาก ได้แก่ (1) ด้านการแพร่ระบาด และ (2) ด้านการป้องกันตนเอง เนื่องจากรายละเอียดเหล่านั้นจะถูกใช้เป็นคำแนะนำในการปฏิบัติตัว ด้านพฤติกรรมสุขภาพและแนวทางในการลดความเสี่ยงจากโรคทั้งระดับปัจเจกบุคคล ชุมชน และสังคมไทยโดยรวม

2.3 ระดับการมีหลักฐานอ้างอิง

หลักคุณค่าข่าวในด้านระดับการมีหลักฐานอ้างอิง ในวิกฤตการณ์ไข้หวัดนก หลักฐานด้านการระบาด อาทิ

การพบพื้นที่ระบาด การพบคนหรือสัตว์ปีกที่ติดเชื้อ ผลของการใช้วัคซีน รวมถึงการกลายพันธุ์ของเชื้อโรค ฯลฯ ถูกประเมินว่าหากจะเสนอเป็นข่าวต้องประกอบด้วยหลักฐานอ้างอิงในระดับมาก เนื่องจากหากการเสนอข่าวเป็นเพียงการคาดคะเนของคนบางกลุ่มจะส่งผลกระทบต่อพื้นที่ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว การค้าชุมชน และพฤติกรรมบริโภคสัตว์ปีกของคนในสังคม

2.4 ความเหมาะสมในการเป็นแหล่งข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า บุคคลกลุ่มต่างๆ เหมาะสมจะเป็นผู้ให้ข้อมูลในเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้

2.4.1 นักวิชาการ มีความเหมาะสมที่จะให้ข้อมูลในด้านด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งการประเมินและวิเคราะห์นโยบายของรัฐที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นแหล่งข้อมูลความรู้ทางวิชาการในสาขาต่างๆ ที่สามารถนำมาอธิบายสภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นได้ รวมทั้งความรู้ที่เกี่ยวกับภูมิหลังของสถานการณ์ในปัจจุบันที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มต่างๆ ฯลฯ เนื่องจากเป็นแหล่งสารที่มีความน่าเชื่อถือสูงที่จะประกอบภาพรวมของวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ตลอดจนการนำกรณีศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศมาวิเคราะห์เทียบเคียงเพื่อเป็นแนวทางสำหรับสังคมได้

2.4.2 ภาครัฐ ในวิกฤตการณ์ไข้หวัดนก บุคลากรจากภาครัฐมีความเหมาะสมในระดับมากที่จะให้ข้อมูลด้านระบบการแพทย์และการสาธารณสุขของประเทศ อาทิ ความพร้อมทางการแพทย์และการสาธารณสุข มาตรฐานทางการแพทย์และการกำกับดูแล ข้อมูลในการใช้ยาต้านไวรัสและวัคซีนไข้หวัดนก แนวโน้มของการกลายพันธุ์ ฯลฯ เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบการแพทย์และสาธารณสุขทั้งในคนและในสัตว์อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐ ดังนั้น ข้อมูลการวางระบบ การดำเนินการของระบบและการประเมินประสิทธิภาพของระบบการแพทย์และสาธารณสุขจึงสมควรต้องมาจากภาครัฐ

2.4.3 ประชาชนในพื้นที่ ถูกประเมินว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่จะให้ข้อมูลด้านความเชื่อมั่นและ

การประเมินภาครัฐ อาทิ ความเชื่อมั่นต่อการแก้ปัญหาของภาครัฐ ความเหมาะสมของการชดเชยความเสียหายจากการกำจัดสัตว์ปีก ประสิทธิภาพของการดำเนินนโยบายของภาครัฐ ตลอดจนความสามารถในการควบคุมสถานการณ์แพร่ระบาดของภาครัฐ ฯลฯ เนื่องจากเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงหากอยู่ในพื้นที่แพร่ระบาดหรือพื้นที่ใกล้เคียงจึงมีการติดตามการดำเนินงานของภาครัฐอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องเพื่อต้องการให้การแพร่ระบาดของเชื้อโรคในพื้นที่อยู่อาศัยของตนหมดไป

2.4.4 ภาคธุรกิจ ในสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไข้หวัดนก ภาคธุรกิจมีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการเป็นแหล่งข้อมูลด้านการประเมินผลกระทบ อาทิ การวิเคราะห์มูลค่าผลกระทบและการชดเชยความเสียหาย การทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ผลสำเร็จของการดำเนินนโยบายของภาครัฐ รวมถึงประเมินทางเลือกต่างๆ ในการจัดการกับสัตว์ปีกที่สงสัยว่าติดเชื้อ ฯลฯ เนื่องจากกลุ่มนี้เป็นผู้ประกอบการอาชีพที่คลุกคลีกับสัตว์ปีก มีข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการเลี้ยง โรคภัยในสัตว์ปีก ธุรกิจการค้าสัตว์ปีก ฯลฯ จึงความเหมาะสมที่จะให้ข้อมูลเพื่อประเมินว่าภาครัฐใช้วิธีการที่เหมาะสมในการจัดการปัญหามากน้อยเพียงไร ประชาชนในพื้นที่และผู้ประกอบการได้รับผลกระทบอย่างไรบ้าง

2.5 แหล่งที่มาของข้อมูลแต่ละประเภท

ผลการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบด้าน “แหล่งที่มาของข้อมูลแต่ละประเภททั้งข้อเท็จจริง ความคิดเห็น และการวิเคราะห์สถานการณ์”

2.5.1 แหล่งที่มาของข้อมูลประเภท “ข้อเท็จจริง”

ผลการศึกษาพบว่า ผู้เชี่ยวชาญถูกประเมินว่าเหมาะสมเป็นผู้ให้ข้อเท็จจริงในระดับมาก อาทิ ผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์ สัตว์แพทย์ สาธารณสุข ฯลฯ ทั้งจากสถาบันการศึกษาและหน่วยงานของรัฐ องค์กรด้านวิทยาศาสตร์หรือสาธารณสุขระดับประเทศและนานาชาติ ฯลฯ บุคคลเหล่านี้ได้รับความเชื่อถือว่าจะสามารถให้ข้อเท็จจริงได้แม้จะสังกัด

องค์กรของรัฐหรือเอกชนก็ตาม เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อถือในจรรยาบรรณวิชาชีพของคนกลุ่มนี้ รวมทั้งเชื่อว่าข้อเท็จจริงที่มาจากผู้เชี่ยวชาญจะมีการตรวจสอบความถูกต้องมาก่อนแล้ว

2.5.2 แหล่งที่มาของข้อมูลประเภท “ความคิดเห็น

ในวิกฤตการณ์ไข้หวัดนก ความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ สมควรมาจากผู้เชี่ยวชาญทั้งด้านการแพทย์ สัตว์แพทย์ สาธารณสุข ฯลฯ นอกจากนั้น ยังสมควรมาจากผู้ได้รับผลกระทบได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจสัตว์ปีกและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีกรายใหญ่และรายย่อย ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แพร่ระบาด ผู้ที่ติดเชื้อหรือญาติของผู้ป่วยและผู้ที่เกี่ยวข้องชีวิต ฯลฯ ความคิดเห็นจากคนกลุ่มนี้โดยเฉพาะความคิดเห็นที่มีต่อวิธีการจัดการปัญหาที่ภาครัฐเลือกใช้จะเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินโอกาสในการแพร่ระบาดของเชื้อโรคในอนาคต

2.5.3 แหล่งที่มาของข้อมูลประเภท “การวิเคราะห์สถานการณ์”

การวิเคราะห์สถานการณ์แพร่ระบาดของไข้หวัดนก สมควรมาจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาที่ประจำอยู่ในกระทรวงหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและในสถาบันการศึกษา องค์กรด้านวิทยาศาสตร์หรือสาธารณสุขระดับนานาชาติ และสื่อมวลชน ฯลฯ กลุ่มนี้มีความเหมาะสมในระดับมาก เนื่องจากมีคุณสมบัติในด้านความรู้เฉพาะทางในจะวิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างแม่นยำมากกว่าคนกลุ่มอื่นๆ ขณะที่กลุ่มนักสื่อสารมวลชนซึ่งเป็นผู้สื่อข่าวที่เกาะติดปัญหาสามารถใช้การสังเกตการณ์สิ่งแวดล้อมเพื่อคาดการณ์ทิศทางของสถานการณ์ได้เช่นกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักคุณค่าชาวดั้งเดิมกับหลักคุณค่าข่าวในวิกฤตการณ์ทางสุขอนามัย

เมื่อนำผลการศึกษามาเทียบเคียงกับหลักคุณค่าชาวดั้งเดิม (Traditional News Values) ที่วงการวารสารศาสตร์นิยมใช้กันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่า องค์ประกอบ

ของหลักคุณค่าข่าวที่พบในการศึกษานี้มีคุณลักษณะบางประการที่มีความเชื่อมโยงกับหลักคุณค่าข่าวดั้งเดิม

อาทิ ในองค์ประกอบ “การแก้ปัญหาของรัฐ” ซึ่งองค์ประกอบนี้มีความสัมพันธ์ด้านคุณลักษณะของข้อมูลกับองค์ประกอบของหลักคุณค่าข่าวดั้งเดิมในด้านความสำคัญ (Importance) หรือความโดดเด่น (Prominence) ซึ่งหมายถึงความมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของบุคคล องค์กร สถานที่ หรือสถานการณ์ที่เป็นข่าว หากนำมาเปรียบกับองค์ประกอบ “การแก้ปัญหาของรัฐ” ในภาวะวิกฤตซึ่งเป็นองค์ประกอบใหม่ที่ค้นพบจะสามารถขยายความร่วมกับคุณค่าข่าวดั้งเดิมได้ว่า ข่าวที่มีคุณค่าในภาวะวิกฤตต้องที่เป็นเรื่องการปฏิบัติหน้าที่และการใช้อำนาจในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมถึงเรื่องของนโยบายและมาตรการในการจัดการปัญหา ฯลฯ ซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐมักจะมีคุณลักษณะที่โดดเด่นของบุคคลหรือตัวแทนของสถาบันผู้เป็นแหล่งข่าว และการกำหนดนโยบายที่สำคัญในการจัดการปัญหา

องค์ประกอบ “ปรากฏการณ์รายวัน” ในวิกฤตการณ์ให้หวัตนก หมายถึง เหตุการณ์เกี่ยวกับการพบคนหรือสัตว์ปีกที่ติดเชื้อ การพบพื้นที่ระบาดหรือพื้นที่เสี่ยง การกำจัดและทำลายสัตว์ปีกที่สงสัยว่าติดเชื้อให้หวัตนกตลอดจนกิจกรรมรณรงค์การบริโภคสัตว์ปีก จะเห็นได้ว่าคุณค่าข่าวในองค์ประกอบดังกล่าวมีลักษณะเนื้อหาที่เป็นเรื่องราวที่เร้าอารมณ์ (Sensationalism) โดยเฉพาะอารมณ์ทางลบ

ขณะที่ในองค์ประกอบด้าน “ความขัดแย้ง” ซึ่งในคุณค่าข่าวเดิมมีความหมายครอบคลุมทั้งความขัดแย้งทางกายภาพและความคิดระหว่างบุคคล กลุ่มคนหรือสถาบันต่างๆ (สิริทิพย์ ชันสุวรรณ, 2537) แต่ในองค์ประกอบของหลักคุณค่าข่าวที่พบในงานวิจัยนี้ ความขัดแย้งที่สมควรเป็นข่าวจะเน้นในด้านการบอกเล่าข้อเท็จจริงจากฝ่ายต่างๆ ความขัดแย้งในแนวคิดและวิธีปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา ความขัดแย้งระหว่างคนกลุ่มในพื้นที่ ความขัดแย้งเรื่องของการรู้ที่จะอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ฯลฯ เรื่องราวความขัดแย้งที่สมควรเสนอจึงมุ่งเป้าหมายที่การแสวงหาความถูกต้องและชัดเจนในข้อเท็จจริง ตลอดจนองค์ความรู้ต่างๆ เพื่อแก้ปัญหา

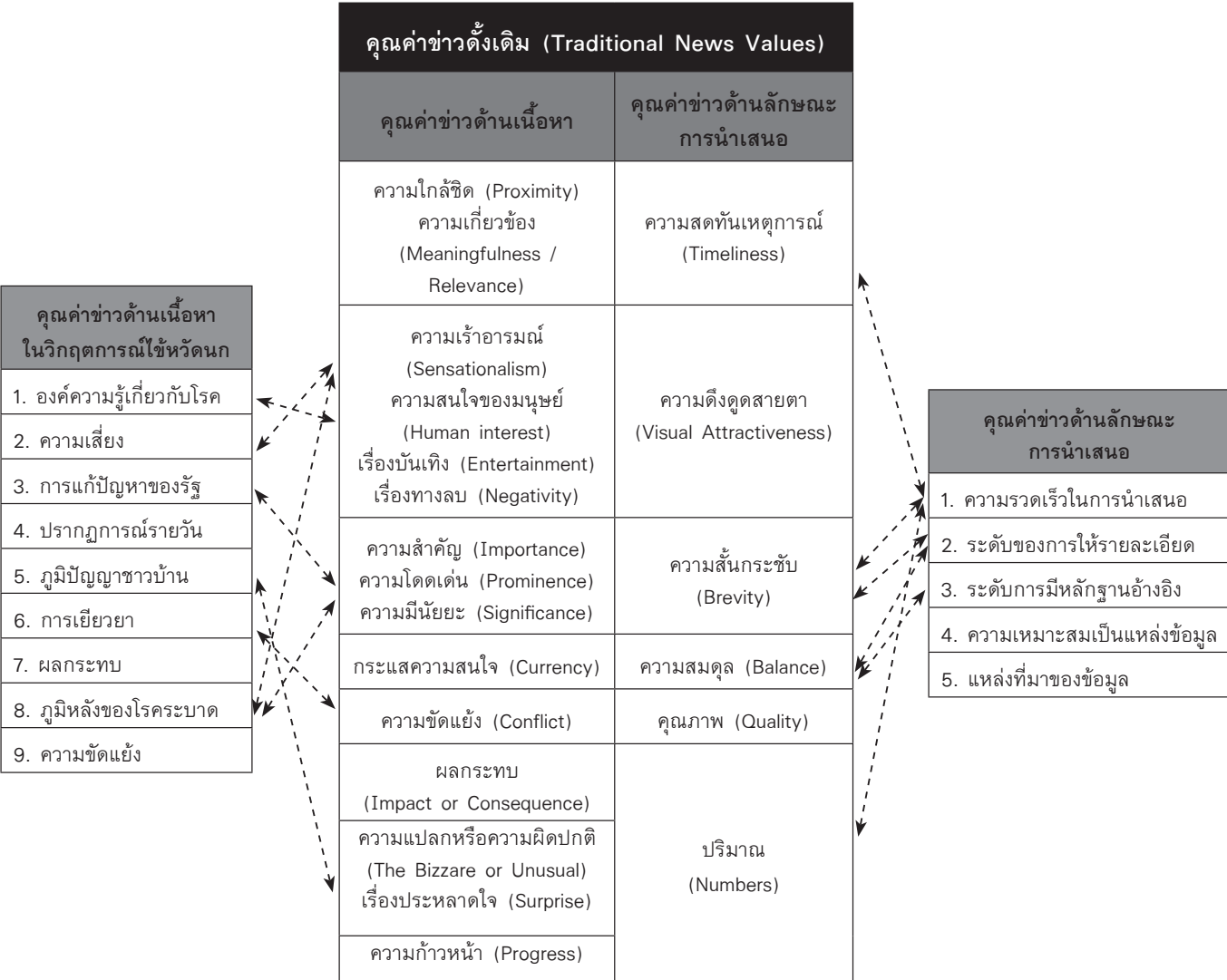
วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นสำคัญ ดังนั้น องค์ประกอบด้านความขัดแย้งที่พบในการศึกษานี้จึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งขององค์ประกอบด้าน “ความขัดแย้ง” ในคุณค่าข่าวดั้งเดิม

อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งทางกายภาพตามหลักคุณค่าข่าวดั้งเดิมกลับพบในองค์ประกอบด้าน “ปรากฏการณ์รายวัน” เนื่องจากปรากฏการณ์รายวันที่สมควรเป็นข่าวในสถานการณ์ดังกล่าวล้วนเป็นความขัดแย้งทางกายภาพหรือการใช้ความรุนแรงกับบุคคลหรือทรัพย์สิน เช่น การฆ่าหรือฝังกลบสัตว์ปีกจำนวนมาก ฯ โดยมีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอที่ต้องการเตือนภัยและสร้างความตระหนักถึงการคงอยู่ของปัญหาที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข

ในด้านคุณลักษณะการนำเสนอ หลักคุณค่าข่าวดั้งเดิมมีองค์ประกอบหลายประการที่เกี่ยวข้องกับวิธีการนำเสนอมากกว่าความสำคัญหรือน่าสนใจของเนื้อหา อาทิ ความสดทันเหตุการณ์ (Timeliness) ความดึงดูดทางสายตา (Visual Attractiveness) ความสั้นกระชับ (Brevity) ฯลฯ ซึ่งผลการศึกษานี้ก็พบว่า สิ่งที่จะมีคุณค่าเป็นข่าวได้ยังต้องสัมพันธ์กับคุณลักษณะการนำเสนอ ได้แก่ ความรวดเร็วในการนำเสนอ ระดับการให้รายละเอียดของข้อมูล ระดับการมีหลักฐานอ้างอิง ความเหมาะสมเป็นแหล่งข้อมูล และแหล่งที่มาของข้อมูลแต่ละประเภท

อาทิ หลักคุณค่าข่าวดั้งเดิม ข่าวต้องเน้นความรวดเร็วเป็นหัวใจสำคัญซึ่งอาจสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่นๆ เช่น ความโดดเด่นหรือมีชื่อเสียงของบุคคล ความขัดแย้ง เรื่องราวเร้าอารมณ์ ฯลฯ แต่องค์ประกอบของด้าน “ความรวดเร็วในการนำเสนอ” ในผลการศึกษานี้ไม่ได้หมายถึงการเสนอเหตุการณ์เกิดขึ้นอย่างทันทีทันใด แต่เป็นความรวดเร็วในการเสนอข่าวกิจกรรมที่สร้างกำลังใจ การติดตามการบริหารงานของภาครัฐ และปรากฏการณ์รายวัน ผลการศึกษาจึงแสดงให้เห็นว่า การเสนอข่าวในภาวะวิกฤตทางสังคม คุณลักษณะการนำเสนอด้านความรวดเร็วต้องมีเป้าหมายในเชิงสร้างสรรค์ ส่งผลต่อการแก้ปัญหา และการเตือนภัย

นอกจากนั้น ยังมีองค์ประกอบอีกหลายประการที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างหลักคุณค่าข่าวดั้งเดิมและองค์ประกอบของหลักคุณค่าข่าว ดังปรากฏในแผนภาพต่อไปนี้

กรอบการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักคุณค่าข้าวกาย ใต้ภาวะวิกฤตทางสังคม

ในการตัดสินใจระหว่างทางเลือกนำเสนอข่าวของกองบรรณาธิการและการตัดสินใจเลือกเปิดรับข่าวของผู้รับสาร จะมีกลไกที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักคุณค่าข้าวกายใต้ภาวะวิกฤตทางสังคมหรือภายใต้สถานการณ์ความไม่แน่นอน (Decision-Making in Uncertain Situation) มาเป็นเงื่อนไขทางความคิด จากการประมวลขั้นตอนทางจิตวิทยาของการรับรู้และการตัดสินใจภายใต้ภาวะความเสี่ยงมาพิจารณาพร้อมกับพันธกิจด้านการสื่อสารของนักการสื่อสารศาสตร์ในภาวะที่สังคมกำลังวิกฤตจะพบความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินคุณลักษณะของเนื้อหาข่าวกับองค์ประกอบของหลักคุณค่าข้าวที่ค้นพบตามผลการศึกษา ดังนี้

(1) องค์ประกอบของคุณค่าข้าวที่ตอบสนองด้านความเข้าใจ (Understanding) ต่อวิกฤตการณ์ หมายถึงองค์ประกอบของข่าวสารที่ทำให้ทราบความเป็นเหตุเป็นผล (Rational) สาเหตุที่มาและผลกระทบของวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น เนื่องจากตามแนวคิดโครงสร้างทางปัญญา หากข่าวสารใดไม่สามารถตอบสนองความเข้าใจในภัยพิบัติที่เกิดขึ้นได้ บุคคลมักจะไม่ได้เปิดรับข่าวสารนั้น ขณะเดียวกันตามแนวคิดเรื่องแรงจูงใจด้านความต้องการความมั่นคงของมนุษย์จะส่งผลให้บุคคลไม่ชอบอยู่ในภาวะที่ไม่แน่ใจหรือในภาวะไม่รู้ เพราะทำให้รู้สึกอึดอัด วิตกกังวล ต้องพยายามแสวงหาข่าวสารเพื่อต้องการเข้าใจและหาทางออกของปัญหา

หากกองบรรณาธิการข่าวมุ่งที่จะสร้างความเข้าใจแก่สังคมในด้านต่างๆ ของวิกฤตการณ์ ข้อเท็จจริงที่สื่อมวลชนต้องแสวงหากรณีวิกฤตการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีองค์ประกอบด้าน “ความรู้สึก” “ภูมิหลังของวิกฤตการณ์” “คุณลักษณะด้านระดับการให้รายละเอียด” และ “คุณลักษณะด้านแหล่งที่มาของข้อมูล” ขณะที่วิกฤตการณ์ใช้ห้วงตึก ได้แก่ องค์ประกอบ “องค์ความรู้เกี่ยวกับโรค” “ความเสี่ยง” “ภูมิหลังของโรคระบาด”

“คุณลักษณะด้านความรวดเร็วในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโรค” “คุณลักษณะด้านระดับการให้รายละเอียด” และ “คุณลักษณะด้านแหล่งที่มาของข้อมูล”

(2) องค์ประกอบของคุณค่าข้าวที่ตอบสนองด้านการรับรู้ขนาดของความรุนแรง (Magnitude) และความน่าจะเป็น (Probability) โดยข่าวสารที่ผู้รับสารจะตัดสินใจว่าจะเปิดรับหรือไม่จะถูกประเมินระหว่างความคิด 2 ด้านดังนี้

(2.1) ขนาดของความรุนแรง (Magnitude) หรือขอบเขตความสำคัญของความเสี่ยง (Risk Magnitude) เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้รับสารประเมินว่าตนเองต้องให้ความสนใจกับวิกฤตนี้มากน้อยเพียงใด

(2.2) ความน่าจะเป็น (Probability) หมายถึงเป็นการคาดคะเนของบุคคลถึงโอกาสที่จะได้รับความเสี่ยงหรืออันตราย ตัวอย่างการประเมินลักษณะนี้เช่น ความคิดของบุคคลที่เชื่อว่าหากติดเชื้อโรคเอดส์โอกาสที่จะเสียชีวิตมีสูงมาก (Magnitude สูง) แต่บุคคลก็เชื่อว่า โอกาสที่ตนจะได้รับเชื้อโรคเอดส์มีน้อยเนื่องจากติดเชื้อมักมาจากการมีเพศสัมพันธ์หรือการได้รับเลือดที่มีเชื้อ (ความน่าจะเป็น/Probability ต่ำ) ขณะที่วิธีคิดต่อการแพร่ระบาดของไข้หวัดนก เป็นไปได้ที่บุคคลจะเชื่อว่า หากติดเชื้อโรคไข้หวัดนกอาจจะไม่เสียชีวิต (ขนาดของความรุนแรง/Magnitude ต่ำ) แต่โอกาสที่ได้รับเชื้อก็มีมากถ้าสัมผัสถูกเชื้อโรคทางสารคัดหลั่ง (ความน่าจะเป็น/Probability มากกว่าเอดส์)

ข้อเท็จจริงที่สื่อมวลชนจะนำเสนอสู่ประชาชนเพื่อจะได้สามารถประเมิน “ขนาดของความรุนแรง” และ “ความน่าจะเป็น” ในการเผชิญความเสี่ยงของตนเองได้นั้น จำเป็นต้องพึ่งพาข่าวสารที่ทำให้รู้ถึงความสามารถในการควบคุมจัดการปัญหาของผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง สถิติของผู้ติดเชื้อและเสียชีวิต วิธีการเฝ้าระวังรักษาและหลีกเลี่ยงจากอันตรายต่างๆ ฯลฯ เนื้อหาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาองค์ประกอบของหลักคุณค่าข้าวในวิกฤตการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยองค์ประกอบที่ให้การประเมินขนาดความรุนแรงของวิกฤตการณ์ ได้แก่ องค์ประกอบ

“ผลกระทบ” ขณะที่องค์ประกอบที่ช่วยในการประเมินความน่าจะเป็นที่จะได้รับความเสี่ยงคือ องค์ประกอบ “การแก้ไขปัญหาของภาครัฐ” และ “ปรากฏการณ์รายวัน”

ขณะที่ในวิกฤตการณ์ใช้หัตถ์นก องค์ประกอบที่ให้การประเมินขนาดความรุนแรงของวิกฤตการณ์ ได้แก่ องค์ประกอบ “ความเสี่ยง” และ “ผลกระทบ” ขณะที่องค์ประกอบที่ช่วยในการประเมินความน่าจะเป็นที่จะได้รับความเสี่ยงคือ องค์ประกอบ “ความเสี่ยง” “การแก้ไขปัญหาของภาครัฐ” และ “ปรากฏการณ์รายวัน”

(3) องค์ประกอบของคุณค่าข่าวที่ตอบสนองด้านการรับรู้ถึงทางออกของวิกฤต (Solution) หมายถึง ข่าวสารที่ทำให้ทราบถึงวิธีการแก้ปัญหาหรือการคลี่คลายของวิกฤตการณ์ รวมถึงหนทางที่ทำให้ภัยพิบัตินั้นไม่มีโอกาสเกิดขึ้นได้อีก ความต้องการข้อมูลข่าวสารในด้านนี้มีความสัมพันธ์กับขนาดความเสียหายจากการเกิดขึ้นและความยาวนานของวิกฤตการณ์ ในกรณีของวิกฤตการณ์ในจังหวัดชายแดนใต้ที่เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานและมีความสูญเสียชีวิตและมูลค่าทรัพย์สินมหาศาล ประชาชนจึงแสวงหาหนทางที่จะสามารถจัดการกับวิกฤตการณ์ได้อย่างแท้จริง องค์ประกอบที่สนองตอบความต้องการทางรอดจากวิกฤตการณ์ ได้แก่ องค์ประกอบ “การแก้ไขปัญหาของภาครัฐ” “ความสันติสุข” “การตรวจสอบ” “ความขัดแย้ง” “คุณลักษณะด้านความรวดเร็วในการนำเสนอ” “คุณลักษณะด้านหลักฐาน” “คุณลักษณะความเหมาะสมเป็นแหล่งข้อมูล” และ “คุณลักษณะแหล่งที่มาของข้อมูล”

กรณีการระบาดของไข้หวัดนก ซึ่งมีโอกาสจะเกิดขึ้นทุกปี รวมถึงการได้รับเชื้อและการกลายพันธุ์ของเชื้อไวรัสอาจมีอันตรายถึงชีวิต สิ่งนี้ทำให้ประชาชนเห็นถึงความจำเป็นที่ต้องเรียนรู้และเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับปัญหา รวมถึงพิจารณาข่าวสารที่ตอบสนองความต้องการที่จะลดความเสี่ยงจากการระบาด องค์ประกอบของข่าวที่ทำให้ทราบแนวทางจัดการปัญหาได้แก่ องค์ประกอบ “องค์ความรู้เกี่ยวกับโรค” “การแก้ไขปัญหาของภาครัฐ” “ภูมิปัญญาชาวบ้าน”

“การเยียวยา” “ความขัดแย้ง” “คุณลักษณะด้านความรวดเร็วในการให้ข้อมูลการแพร่ระบาด” “คุณลักษณะด้านการให้รายละเอียดในการป้องกันตนเอง” “คุณลักษณะด้านหลักฐาน” “คุณลักษณะความเหมาะสมเป็นแหล่งข้อมูล” และ “คุณลักษณะแหล่งที่มาของข้อมูล”

(4) ข่าวสารที่ไม่ให้ทางออกจากวิกฤตการณ์ (No way out) หมายถึง ข่าวสารที่สามารถตอบสนองการรับรู้ในบางด้านของผู้รับสารภายในภาวะวิกฤต แต่ข่าวสารนั้นไม่ได้ให้ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการอยู่รอดภายใต้ภาวะวิกฤต หรือไม่มี “คุณค่า” เชิงประโยชน์ใช้สอยในภาวะที่ประชาชนประสบกับภัยพิบัติ เช่น องค์ประกอบด้าน “ปรากฏการณ์รายวัน” ที่สามารถตอบสนองการรับรู้ด้านคุณลักษณะและความคืบหน้าของสถานการณ์ ตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหา แต่ไม่ได้ตอบสนองเรื่องความรู้ในด้านหนทางคลี่คลายสถานการณ์ ฯลฯ ดังนั้น ข้อมูลที่มีองค์ประกอบลักษณะนี้ กองบรรณาธิการข่าวจึงต้องทบทวนถึงคุณค่าที่แท้จริงก่อนนำเสนอ

จากกรอบการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักคุณค่าข่าวในภาวะวิกฤตข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านสถานการณ์เป็นเหตุให้บุคคลต้องใช้การพิจารณาตัดสินใจ (Judgment) อย่างมีเหตุผลตามแรงจูงใจและความต้องการด้านความมั่นคงของชีวิตเป็นสำคัญ ข่าวในภาวะวิกฤตทางสังคมจึงต้องสะท้อนให้ผู้รับข่าวสารรับรู้ ว่า ข่าวแต่ละชิ้นมีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตในภาวะวิกฤตทางสังคมของผู้รับสารในด้านใดบ้าง หากผู้รับข่าวสารเกิดการเรียนรู้ในคุณค่าข่าวและเปิดรับข่าวสารที่มีองค์ประกอบเหล่านั้น ข่าวจะเป็นสารสนเทศที่สามารถส่งผลดีต่อปฏิกิริยาของสังคมและทิศทางของวิกฤตการณ์

ข้อเสนอแนะสำหรับวงวิชาการและวิชาชีพด้านวารสารศาสตร์

จากการประมวลผลการวิจัยจากองค์ประกอบของหลักคุณค่าข่าวและการประเมินลำดับความสมควรเป็นข่าวขององค์ประกอบต่างๆ สามารถเสนอแนะแนวทางในการ

ประยุกต์ใช้หลักคุณค่าข่าวในภาวะวิกฤตทางสังคมสำหรับวงวิชาการและวิชาชีพด้านวารสารศาสตร์ได้ดังนี้

1. หลักคุณค่าข่าวในภาวะวิกฤตที่พบในการศึกษานี้มีองค์ประกอบที่ค่อนข้างเฉพาะกับบริบทคือ วิกฤตการณ์โรคระบาด สื่อมวลชนจึงต้องมีความละเอียดอ่อนยิ่งขึ้นในการเลือกใช้หลักคุณค่าข่าวที่ต้องคำนึงถึงลักษณะจำเพาะของวิกฤตการณ์และบริบทของสังคมในขณะนั้นด้วย ทั้งนี้ควรต้องมีการปลูกฝังให้ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพสื่อข่าวมีการตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับบริบทของสังคมโดยเฉพาะในบริบทที่สังคมเผชิญกับความเสี่ยงต่างๆ รวมทั้งต้องตระหนักถึงความสำคัญของบริบททางสังคมต่อวิธีคิดเกี่ยวกับข่าวของประชาชนด้วยเช่นกัน

2. ข้อพิจารณาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการให้น้ำหนักหรือความสำคัญกับองค์ประกอบแต่ละด้านหลักคุณค่าข่าวในภาวะวิกฤตที่พบในการศึกษานี้มีการจัดอันดับความสำคัญขององค์ประกอบต่างๆ โดยกลุ่มต่างๆ ในสังคมทั้งที่เป็นผู้มีบทบาทเกี่ยวข้องกับผู้ที่ได้รับผลกระทบต่างเห็นพ้องว่า องค์ประกอบที่อยู่ในลำดับต้นๆ หมายถึงในภาวะวิกฤตการณ์ผู้สื่อข่าวควรเลือกองค์ประกอบดังกล่าวไปกำหนดเป็นประเด็นข่าวและเสนอให้มีความถี่มากกว่าองค์ประกอบอื่นๆ เช่น ในวิกฤตการณ์ใช้ชีวิตนอก องค์ประกอบที่ต้องเสนออย่างยิ่งคือ “องค์ความรู้เกี่ยวกับโรค” เพราะเป็นองค์ประกอบที่อยู่ในลำดับแรกของหลักคุณค่าข่าวทั้งหมด ส่วนองค์ประกอบบางประการที่อยู่ในลำดับท้ายๆ เช่น ความขัดแย้ง ซึ่งในหลักคุณค่าข่าวเดิมนิยมใช้มากและอยู่ในอันดับต้นๆ ของการเสนอข่าว แต่ในภาวะวิกฤตพบว่า เป็นองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมเป็นข่าวน้อยที่สุดในองค์ประกอบทั้งหมด ผู้สื่อข่าวจึงต้องมีความตระหนักในการนำไปใช้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการศึกษาเพื่อแสวงหาองค์ประกอบของคุณค่าข่าวในภาวะวิกฤตทางสังคม ซึ่งเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ดังกล่าวเป็นครั้งแรกในทางวารสารศาสตร์ เพื่อให้ความรู้ดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้

อย่างน่าเชื่อถือและมีประสิทธิภาพในการสื่อข่าว จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมโดยนำผลจากการศึกษานี้ไปวิเคราะห์เทียบเคียงกับคุณลักษณะของเรื่องราวที่มีคุณค่าควรเป็นข่าวในวิกฤตการณ์สุขอนามัยอื่นๆ เพื่อขยายองค์ความรู้ในหลักคุณค่าข่าวให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างครอบคลุมในหลายวิกฤตการณ์

2. อาจศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) มาทดสอบซ้ำกับผลการวิจัยนี้ เนื่องจากการวิเคราะห์องค์ประกอบบนพื้นฐานขององค์ความรู้ที่มีผู้วิจัยไว้แล้วและจำนวนขององค์ประกอบถูกกำหนดไว้แล้ว (Stevens, 1996) เพื่อเป็นการตรวจสอบผลการศึกษาและเพิ่มความน่าเชื่อถือแก่องค์ประกอบของหลักคุณค่าข่าวที่พบในการศึกษานี้

3. ผลการศึกษานี้มีการจัดอันดับองค์ประกอบต่างๆ ในหลักคุณค่าข่าว องค์ประกอบที่อยู่ในลำดับต้นๆ หมายถึงสิ่งที่คนกลุ่มต่างๆ ในสังคมประเมินว่าคุณค่าสมควรเสนอเป็นข่าวมากที่สุด ในขณะที่ตรงกับภาวะวิกฤต อย่างไรก็ตาม หากมีการนำแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารมวลชนมาร่วมในการศึกษา อาทิเช่น ทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda Setting Theory) ทฤษฎีการกำหนดกรอบ (Framing Theory) ฯลฯ อาจจะทำให้พบองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักคุณค่าข่าวในภาวะวิกฤตที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

4. จากการศึกษาธรรมชาติและกระบวนการสื่อข่าวพบว่า มีปัจจัยอีกหลายประการที่สัมพันธ์กับการรับรู้ในคุณค่าของข่าว อาทิ ความถี่ (Frequency) ในการนำเสนอ วิธีการเขียนหรือการนำเสนอ คุณลักษณะของสื่อ ฯลฯ ซึ่งควรมีการศึกษาตัวแปรเหล่านี้เพิ่มเติมเพื่อขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักคุณค่าข่าวในภาวะวิกฤตที่ว่าในการนำเสนอข่าว ตัวแปรดังกล่าวสะท้อนหรือส่งผลในเชิงคุณค่าข่าวอย่างไร เนื่องจากบางครั้ง ความถี่ในการนำเสนอหรือวิธีการนำเสนออาจจะสร้างคุณค่าข่าวที่ไม่แท้จริง หมายถึงการทำให้คุณค่าข่าวบางประการกลายเป็นข่าวที่มีคุณค่าสูงหรือต่ำกว่าที่ควรจะเป็น

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2547). การวิเคราะห์สื่อ : แนวคิดและเทคนิค. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พารณี ปัทมานันท์. (2544). การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์กับการรับรู้และปฏิกิริยาต้นตระหนกของผู้รับสารที่อยู่ในภาวะความเสี่ยงกรณีโคบอลต์. ปรินญาณินพนธ์ศ.ม.(วาทวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วิลาสินี พิพิธกุล. (2537). บทบาทของหนังสือพิมพ์ในการสื่อสารเรื่องความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อม กรณีมลพิษ จากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง. ปรินญาณินพนธ์ศ.ม.(สื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อุษาสินี รุ่งทอง. (2543). การศึกษาสัมพันธภาพระหว่างแหล่งข่าวกับผู้สื่อข่าว และความคิดเห็นต่อการนำเสนอเนื้อหาเรื่องเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวัน. ปรินญาณินพนธ์.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- Ball-Rokeach, S. J., and DeFleur, M.L. (1976). A dependency model of mass media effects. **Communication Research** 3.
- Baran, J. S. and Davis, K. D. (2001). **Mass Communication Theory Foundation, Ferment, and Future**. California : Thomson/Wadsworth.
- Berkowitz, D. (1997). **Social Meaning of News : A text-reader**.Sage Publication Inc.
- Bengt, J. (2005). **The Third-person effect on a media perception**. Retrieved from:http://www.nordicom.gu.se/common/publ_pdf/180_081-094.pdf.
- Entman, R.M. (1993). Framing : Towards Clarification of a Fractured Paradigm. **Journal of Communication** 43.
- Festinger, Leon (1957). **A theory of cognitive dissonance**. Standford, CA: Stanford University Press.

- Graber, Doris. (1988). **Processing the News: How People Tame the Information Tide**. USA : University Press of America.
- Harrison, J. (2006). **News**. USA : Routledge.
- Hattwick, M.A. (1950). **How to use psychology for better advertising**. New York : Prentice – Hall.
- Hindman, B. D. (2004). Media System Dependency and Public Support for the Press and President. **Mass Communication & Society** 7.
- Nelkin, Dorothy. (1989). **Controversy : politics of technical decisions**. Newbury Park, California : Sage Publication.
- Quarantelli, E.L. (1996). The Future is Not the Past Repeated: Projecting Disasters in the 21st Century from Current Trends. **Journal of Contingencies and Crisis Management** 4.
- Roeh, I. and Ashley, S. (1986). Criticizing press coverage of the war in Lebanon: Toward a paradigm of news as storytelling. **Communication Yearbook** 9.
- Schwarz, A. (2006). The Theory of Newsworthiness Applied to Mexico's Press. How the news factors influence foreign news coverage in a transitional country. **Communications** 31.
- Staab, J. F. (1990). The Role of News Factors in News Selection. A Theoretical Reconsideration **European Journal of Communication** 5.
- Stevens, J. (1996). **Applied Multivariate Statistics For The Social Sciences**. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Traugott, M. and Brader, T. (2002). The Media and Terrorism. **University of Michigan : Harvard Symposium**.
- Tumber, H. (1999). **News : a reader**. New York : Oxford University Press.
- Watson, J. (1998). The news: gates, agendas and values. **In Media Communication**. London: Macmillan.